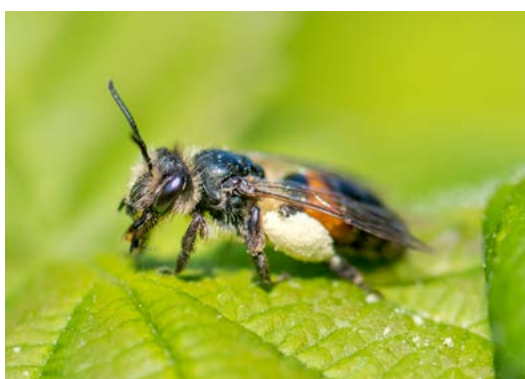

Gidsbijen voor 50 Zuid-Hollandse gemeenten

Juli 2025

provincie
Zuid-Holland

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Selectieprocedure	3
Toepassing	3
Overzicht per gemeente	4
De andoornbij	10
De biggenkruidgroefbij	11
De blauwe metselbij	12
De boomhommel	13
De breedbandgroefbij	14
De donkere klaverzandbij	15
De donkere wilgenzandbij	16
De donkere zijdebij	17
De ereprijszandbij	18
De fluitenkruidbij	19
De gebandeerde dwergzandbij	20
De gedoornde slakkenhuisbij	21
De geelstaartklaverzandbij	22
De gewone koekoekshommel	23
De gewone slobkousbij	24
De gouden slakkenhuisbij	25
De grijze zandbij	26
De grote koekoekshommel	27
De grote zijdebij	28
De heggenrankbij	29
De kattenstaartdikpoot	30
De klaverdikpoot	31
De kleine wolbij	32
De klokjesdikpoot	33
De kustbehangersbij	34
De lichte wilgenzandbij	35
De moshommel	36
De poldermaskerbij	37
De ranonkelbij	38
De resedamaskerbij	39
De roodbruine groefbij	40
Het roodbuikje	41
De roodrandzandbij	42
De tuinmaskerbij	43
Het vosje	44
De vroege zandbij	45
De weidebij	46
De witbaardzandbij	47
De wormkruidbij	48
De zandhommel	49
Het zilveren fluitje	50
De zwartgespoorde houtmetselbij	51
De zwart-rosse zandbij	52

Inleiding

In dit rapport worden de gidsbijen van Zuid-Holland gepresenteerd. De selectie is uitgevoerd door EIS Kenniscentrum Insecten in opdracht van en in samenwerking met het Bijenlandschap van de Provincie Zuid-Holland en Groene Cirkels. Deze 43 bijensoorten zijn samen kenmerkend en richtinggevend voor de 50 Zuid-Hollandse gemeenten. Aan elke gemeente is een eigen unieke combinatie van vijf gidsbijen toegewezen. De selectie is afgestemd op de omstandigheden in de gemeente, op basis van de locatie, de omgeving en het voorkomen van de soorten. Aan de hand van deze gidsbijen kunnen beheerders gerichte maatregelen nemen om hun groenbeheer aan te passen en de bijzondere ecologische kwaliteiten van de gemeente tot hun recht te laten komen.

Het doel is echter niet alleen het helpen van deze soorten, maar het verbeteren van de algehele natuurwaarden. Door in te zetten op deze gidsbijen profiteren veel andere soorten mee, omdat de gekozen soorten en hun behoeftes symbool staan voor het karakter van de natuur in de regio.

Selectieprocedure

De gidsbijen voor elke gemeente zijn gebaseerd op alle waarnemingen van bijen in die gemeente tot en met het jaar 2024 (bron: Waarneming.nl). Soorten die al tien jaar niet meer gezien waren, zijn buiten beschouwing gelaten. Ook soorten die minder dan vier maal zijn waargenomen, die zeer zeldzaam zijn of die vooral in tuinen voorkomen, zijn niet meegenomen. Voor de overblijvende soorten is een selectie gemaakt van bijen die enigszins kritisch zijn én waarvan we weten dat ze kunnen profiteren van gerichte maatregelen. Het gaat meestal om soorten die gespecialiseerd zijn in hun bloembezoek of manier van nestelen.

Uit deze selectie bleef voor elke gemeente een lijstje van soorten over waaruit er vijf werden geselecteerd. Soorten die maar in weinig gemeenten voorkomen en dus sterk kenmerkend zijn voor een gemeente kregen de voorkeur. Voor deze soorten kan de gemeente echt een verschil maken en een verantwoordelijkheid voor nemen, omdat het kritische soorten zijn die elders schaars zijn.

Voor elke gemeente werd een combinatie van soorten gezocht die vooral voorkomen in landelijk gebied en soorten van stedelijk gebied. Ook werd waar mogelijk gevarieerd met soorten die ondergronds en bovengronds nestelen, en hommels. Ten slotte werd zoveel als mogelijk een selectie gemaakt van bijen die op verschillende momenten in de lente en zomer actief zijn. Zo zijn er voor elke gemeente vijf soorten gekozen.

Toepassing

Hieronder wordt elke gidsbij beschreven. Daarna staat er wat de soort nodig heeft en hoe die geholpen kan worden. Elke bij staat symbool voor een aandachtspunt in beheer en inrichting, zoals struwelen en bosranden, warme en droge plekken en een doorlopend bloemaanbod. De bijbehorende beheermaatregelen zijn zo concreet mogelijk geformuleerd. De maatregelen zijn gericht op openbaar groen en bedrijventerreinen en kunnen gebruikt worden door gemeenten, terreinbeheerders, waterschappen, netbeheerders, zorginstellingenbedrijven, agrarisch collectieven en elke andere beheerder van terreinen.

Colofon

Auteur:

Linde Slikboer (EIS Kenniscentrum Insecten)

Redactie:

Annette Piepers & Miep Münninghoff (Groene Cirkel Bijenlandschap, Omgevingsdienst West-Holland)

Anne Marie van Dam (Bodem & Groen)

Anne Kleinjan (Provincie Zuid-Holland)

Fotografie:

Menno Reemer (EIS Kenniscentrum Insecten)

Niels Godijn (Gauwe Kiekendief)

Pieter Haringsma

De foto's mogen niet buiten dit rapport gebruikt worden.

Overzicht per gemeente

Gemeente	Soort	Nest	Gidsbij voor
Alblasserwaard	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Alblasserwaard	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Alblasserwaard	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Alblasserwaard	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Alblasserwaard	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Albrandswaard	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Albrandswaard	Roodbruine groefbij - <i>Lasioglossum xanthopus</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Albrandswaard	Poldermaskerbij - <i>Hylaeus confusus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Albrandswaard	Klaverdikpoot - <i>Melitta leporina</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Albrandswaard	Andoornbij - <i>Anthophora furcata</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Alphen aan den Rijn	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Alphen aan den Rijn	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Alphen aan den Rijn	Weidebij - <i>Andrena grava</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Alphen aan den Rijn	Geelstaartklaverzandbij - <i>Andrena wilkella</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Alphen aan den Rijn	Zwartgespoorde houtmetselbij - <i>Hoplitis leucomelana</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Barendrecht	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Barendrecht	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Barendrecht	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Barendrecht	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Barendrecht	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Bodegraven	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Bodegraven	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Bodegraven	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Bodegraven	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Bodegraven	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Capelle aan den IJssel	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Capelle aan den IJssel	Fluitenkruidbij - <i>Andrena proxima</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Capelle aan den IJssel	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Capelle aan den IJssel	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Capelle aan den IJssel	Lichte wilgenzandbij - <i>Andrena mitis</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Delft	Fluitenkruidbij - <i>Andrena proxima</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Delft	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Delft	Ranonkelbij - <i>Chelostoma florissomne</i>	bovengronds	oevervegetaties
Delft	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Delft	Vroege zandbij - <i>Andrena praecox</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Den Haag	Gedoornde slakkenhuisbij - <i>Osmia spinulosa</i>	bovengronds	zandig/warm
Den Haag	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Den Haag	Resedamaskerbij - <i>Hylaeus signatus</i>	bovengronds	ruderaal plekken
Den Haag	Ereprijszandbij - <i>Andrena labiata</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Den Haag	Donkere zijdebij - <i>Colletes marginatus</i>	ondergronds	zandig/warm

Gemeente	Soort	Nest	Gidsbij voor
Dordrecht	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Dordrecht	Zandhommel - <i>Bombus veteranus</i>	muizenholen	doorlopend bloemaanbod
Dordrecht	Ranonkelbij - <i>Chelostoma florisomne</i>	bovengronds	oevervegetaties
Dordrecht	Breedbandgroefbij - <i>Halictus scabiosae</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Dordrecht	Vroege zandbij - <i>Andrena praecox</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Goeree	Moshommel - <i>Bombus muscorum</i>	in graspol	doorlopend bloemaanbod
Goeree	Zandhommel - <i>Bombus veteranus</i>	muizenholen	doorlopend bloemaanbod
Goeree	Heggenrankbij - <i>Andrena florea</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Goeree	Zwartgespoorde houtmetselbij - <i>Hoplitis leucomelana</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Goeree	Klaverdikpoot - <i>Melitta leporina</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Gorinchem	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Gorinchem	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Gorinchem	Breedbandgroefbij - <i>Halictus scabiosae</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Gorinchem	Ereprijszandbij - <i>Andrena labiata</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Gorinchem	Andoornbij - <i>Anthophora furcata</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Gouda	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Gouda	Fluitenkruidbij - <i>Andrena proxima</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Gouda	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Gouda	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Gouda	Ereprijszandbij - <i>Andrena labiata</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Hardinxveld	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Hardinxveld	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Hardinxveld	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Hardinxveld	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Hardinxveld	Roodbuisje - <i>Andrena ventralis</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Hendrik-Ido-Ambacht	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Hendrik-Ido-Ambacht	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Hendrik-Ido-Ambacht	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Hendrik-Ido-Ambacht	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Hendrik-Ido-Ambacht	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Hillegom	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Hillegom	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Hillegom	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Hillegom	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Hillegom	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Hoeksche Waard	Zandhommel - <i>Bombus veteranus</i>	muizenholen	doorlopend bloemaanbod
Hoeksche Waard	Moshommel - <i>Bombus muscorum</i>	in graspol	doorlopend bloemaanbod
Hoeksche Waard	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Hoeksche Waard	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Hoeksche Waard	Donkere klaverzandbij - <i>Andrena labialis</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Kaag en Braassem	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Kaag en Braassem	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Kaag en Braassem	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Kaag en Braassem	Vroege zandbij - <i>Andrena praecox</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Kaag en Braassem	Ranonkelbij - <i>Chelostoma florisomne</i>	bovengronds	oevervegetaties

Gemeente	Soort	Nest	Gidsbij voor
Katwijk	Zilveren fluitje - <i>Megachile leachella</i>	ondergronds	zandig/warm
Katwijk	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Katwijk	Kleine wolbij - <i>Anthidium punctatum</i>	bovengronds	zandig/warm
Katwijk	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Katwijk	Grijze zandbij - <i>Andrena vaga</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Krimpen aan den IJssel	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Krimpen aan den IJssel	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Krimpen aan den IJssel	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Krimpen aan den IJssel	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Krimpen aan den IJssel	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Krimpenerwaard	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Krimpenerwaard	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Krimpenerwaard	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Krimpenerwaard	Zwart-rosse zandbij - <i>Andrena clarkella</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Krimpenerwaard	Weidebij - <i>Andrena gravida</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Lansingerland	Grote zijdebij - <i>Colletes cunicularius</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Lansingerland	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Lansingerland	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Lansingerland	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Lansingerland	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Leiden	Andoornbij - <i>Anthophora furcata</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Leiden	Klokjesdikpoot - <i>Melitta haemorrhoidalis</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Leiden	Biggenkruidgroefbij - <i>Lasioglossum villosulum</i>	ondergronds	zandig/warm
Leiden	Lichte wilgenzandbij - <i>Andrena mitis</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Leiden	Gebandeerde dwergzandbij - <i>Andrena niveata</i>	ondergronds	ruderaal plekken
Leiderdorp	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Leiderdorp	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Leiderdorp	Fluitenkruidbij - <i>Andrena proxima</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Leiderdorp	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Leiderdorp	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Leidschendam	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Leidschendam	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Leidschendam	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Leidschendam	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Leidschendam	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Lisse	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Lisse	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Lisse	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Lisse	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Lisse	Andoornbij - <i>Anthophora furcata</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Maassluis	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Maassluis	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Maassluis	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Maassluis	Wormkruidbij - <i>Colletes daviesanus</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Maassluis	Ranonkelbij - <i>Chelostoma florisomne</i>	bovengronds	oevervegetaties

Gemeente	Soort	Nest	Gidsbij voor
Midden-Delfland	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Midden-Delfland	Andoornbij - <i>Anthophora furcata</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Midden-Delfland	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Midden-Delfland	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Midden-Delfland	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Molenlanden	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Molenlanden	Weidebij - <i>Andrena grava</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Molenlanden	Ranonkelbij - <i>Chelostoma florisomne</i>	bovengronds	oevervegetaties
Molenlanden	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Molenlanden	Ereprijszandbij - <i>Andrena labiata</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Nieuwkoop	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Nieuwkoop	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Nieuwkoop	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Nieuwkoop	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Nieuwkoop	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Nissewaard	Zandhommel - <i>Bombus veteranus</i>	muizenholen	doorlopend bloemaanbod
Nissewaard	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Nissewaard	Grijze zandbij - <i>Andrena vaga</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Nissewaard	Klaverdikpoot - <i>Melitta leporina</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Nissewaard	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Noordwijk	Gouden slakkenhuisbij - <i>Osmia aurulenta</i>	bovengronds	zandig/warm
Noordwijk	Kustbehangersbij - <i>Megachile maritima</i>	ondergronds	zandig/warm
Noordwijk	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Noordwijk	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Noordwijk	Poldermaskerbij - <i>Hylaeus confusus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Oegstgeest	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Oegstgeest	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Oegstgeest	Klokjesdikpoot - <i>Melitta haemorrhoidalis</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Oegstgeest	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Oegstgeest	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Papendrecht	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Papendrecht	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Papendrecht	Ranonkelbij - <i>Chelostoma florisomne</i>	bovengronds	oevervegetaties
Papendrecht	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Papendrecht	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Pijnacker	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Pijnacker	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Pijnacker	Wormkruidbij - <i>Colletes daviesanus</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Pijnacker	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Pijnacker	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Ridderkerk	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Ridderkerk	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Ridderkerk	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Ridderkerk	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Ridderkerk	Fluitenkruidbij - <i>Andrena proxima</i>	ondergronds	bloemrijk grasland

Gemeente	Soort	Nest	Gidsbij voor
Rijswijk	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Rijswijk	Fluitenkruidbij - <i>Andrena proxima</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Rijswijk	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Rijswijk	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Rijswijk	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Rotterdam	Klaverdikpoot - <i>Melitta leporina</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Rotterdam	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Rotterdam	Heggenrankbij - <i>Andrena florea</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Rotterdam	Breedbandgroefbij - <i>Halictus scabiosae</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Rotterdam	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Schiedam	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Schiedam	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Schiedam	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Schiedam	Andoornbij - <i>Anthophora furcata</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Schiedam	Roodbuijke - <i>Andrena ventralis</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Sliedrecht	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Sliedrecht	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Sliedrecht	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Sliedrecht	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Sliedrecht	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Teylingen	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Teylingen	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Teylingen	Roodbuijke - <i>Andrena ventralis</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Teylingen	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Teylingen	Blauwe metselbij - <i>Osmia caerulea</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Vlaardingen	Grote zijdebij - <i>Colletes cunicularius</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Vlaardingen	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Vlaardingen	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Vlaardingen	Kattenstaartdikpoot - <i>Melitta nigricans</i>	ondergronds	oevervegetaties
Vlaardingen	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Voorne	Grote zijdebij - <i>Colletes cunicularius</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Voorne	Zilveren fluitje - <i>Megachile leachella</i>	ondergronds	zandig/warm
Voorne	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Voorne	Poldermaskerbij - <i>Hylaeus confusus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Voorne	Moshommel - <i>Bombus muscorum</i>	in graspol	doorlopend bloemaanbod
Voorschoten	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Voorschoten	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Voorschoten	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Voorschoten	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Voorschoten	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Waddinxveen	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Waddinxveen	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Waddinxveen	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Waddinxveen	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Waddinxveen	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties

Gemeente	Soort	Nest	Gidsbij voor
Wassenaar	Kleine wolbij - <i>Anthidium punctatum</i>	bovengronds	zandig/warm
Wassenaar	Grote zijdebij - <i>Colletes cunicularius</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Wassenaar	Poldermaskerbij - <i>Hylaeus confusus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Wassenaar	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Wassenaar	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Westland	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Westland	Zilveren fluitje - <i>Megachile leachella</i>	ondergronds	zandig/warm
Westland	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Westland	Donkere wilgenzandbij - <i>Andrena apicata</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Westland	Heggenrankbij - <i>Andrena florea</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Zoetermeer	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Zoetermeer	Witbaardzandbij - <i>Andrena barbilabris</i>	ondergronds	zandig/warm
Zoetermeer	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Zoetermeer	Roodbukje - <i>Andrena ventralis</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Zoetermeer	Andoornbij - <i>Anthophora furcata</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Zoeterwoude	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Zoeterwoude	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Zoeterwoude	Lichte wilgenzandbij - <i>Andrena mitis</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Zoeterwoude	Poldermaskerbij - <i>Hylaeus confusus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Zoeterwoude	Biggenkruidgroefbij - <i>Lasioglossum villosulum</i>	ondergronds	zandig/warm
Zuidplas	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Zuidplas	Gewone slobkousbij - <i>Macropis europaea</i>	ondergronds	oevervegetaties
Zuidplas	Klaverdikpoot - <i>Melitta leporina</i>	ondergronds	bloemrijk grasland
Zuidplas	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Zuidplas	Grote koekoekshommel - <i>Bombus vestalis</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod
Zwijndrecht	Boomhommel - <i>Bombus hypnorum</i>	holtes	doorlopend bloemaanbod
Zwijndrecht	Vosje - <i>Andrena fulva</i>	ondergronds	struweel/bosrand
Zwijndrecht	Roodrandzandbij - <i>Andrena rosae</i>	ondergronds	bloeiende bomen/struiken
Zwijndrecht	Tuinmaskerbij - <i>Hylaeus hyalinatus</i>	bovengronds	struweel/bosrand
Zwijndrecht	Gewone koekoekshommel - <i>Bombus campestris</i>	koekoek	doorlopend bloemaanbod

De andoornbij

Wetenschappelijke naam: *Anthophora furcata*

Vliegtijd: juni tot en met augustus
Nestplek: in zelf uitgeknaagde gangen in dood hout
Gidsbij voor: struwelen en bosranden

Kennismaking

Deze breedgebouwde pluizige bij lijkt wel wat op een hommelm. Het vrouwtje heeft een opvallend oranje achterlijfspunt, het mannetje heeft een geel gezichtsmaskertje. Deze bijen zijn heel behendige vliegers en kunnen als helikoptertjes stilstaan in de lucht. Het vrouwtje van de andoornbij heeft sterke kaken, waarmee ze zelf een nestgang uitknaagt in dood hout. Binnenin worden kamertjes gemaakt waar telkens genoeg stuifmeel wordt neergelegd voor één larve. Hiervoor is niet elke soort stuifmeel geschikt, het vrouwtje verzamelt dit het liefst op andoorns, maar ook op salie en slangenkruid.

Help deze bij!

De andoornbij is een zeldzame soort. Ze staat symbool voor struwelen en bosranden. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er een geleidelijke overgang is van bos naar grasland, waar een hoge vegetatie kan groeien met daarin de favoriete voedselplanten (andoorns). Ook moet er dood hout aanwezig zijn om de nesten in te bouwen.

- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Maai bosranden niet elk jaar en niet in de zomer
- Zorg voor (staand of liggend) dood hout op zonbeschenen plekken

De biggenkruidgroefbij

Wetenschappelijke naam: *Lasioglossum villosulum*

Vliegtijd: mei tot en met september
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Dit kleine onopvallende bijtje zou je van heel dichtbij moeten bekijken om te zien hoe mooi het is. Dan blijkt ze een prachtige glans te hebben en een pluizige beharing. Die lange haren hebben een functie: daarmee verzamelt het vrouwtje het stuifmeel van composieten. Deze planten hebben grote stuifmeelkorrels die het beste blijven hangen tussen lange, vertakte haren. De biggenkruidgroefbij is de enige Nederlandse groefbij die twee generaties per jaar heeft. De eitjes van de voorjaarsvrouwtjes worden in hetzelfde jaar dus nog volwassen bijen. Het nest wordt uitgegraven op zandige of lemige plekken.

Help deze bij!

De biggenkruidgroefbij staat symbool voor warme, droge plekken. Ze komt vooral voor op stevige zandige bodems, maar mijdt mul zand zoals in de duinen. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten (composieten) aanwezig zijn en warme plekken met de juiste bodemsoort voor het nest.

- Zorg dat warme, droge plekken van stevig zand (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel
- Zorg voor bloeiende composieten gedurende de hele zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als leeuwentand en muizenoor in de zomer tot bloei kunnen komen

De blauwe metselbij

Wetenschappelijke naam: *Osmia caerulea*

Vliegtijd: april tot en met augustus
Nestplek: in holle stengels en dood hout
Gidsbij voor: struwelen en bosranden

Kennismaking

De blauwe metselbij heeft een prachtige parelmoerglans, blauw bij de vrouwtjes en groengoud bij de mannetjes. Het is een typische bij van het stedelijk gebied. Ze komt vooral voor in tuinen, parken en braakliggende terreinen. De vrouwtjes hebben lange haren aan de buik waartussen het stuifmeel verzameld wordt: de buikschuier. De nestjes worden gemaakt in de holtes van stengels of gangen in hout. Voor de voedselvoorraad van één larve moet het bijtje zo'n twintig keer heen en weer vliegen met een volle buikschuier. Favoriete planten zijn lipbloemen en vlinderbloemen.

Help deze bij!

De blauwe metselbij is zeldzaam en staat op de rode lijst als kwetsbaar. Deze bij staat symbool voor struwelen en bosranden. Op zulke plekken vinden de bijen een nestplek en kunnen ze zich opwarmen in de zon. Ook groeien veel van de favoriete voedselplanten op deze plekken. (composieten) aanwezig zijn en warme plekken met de juiste bodemsoort voor het nest.

- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Maai bosranden niet elk jaar en niet in de zomer
- Zorg voor dood hout of bijenhôtels op zonbeschenen plekken
- Laat altijd (dode) takken van struiken met holle stengels zoals braam en vlier staan

De boomhommel

Wetenschappelijke naam: *Bombus hypnorum*

Vliegtijd:	maart tot en met augustus
Nestplek:	in holtes van bomen of menselijke bouwsels
Gidsbij voor:	doorlopend bloemaanbod

Kennismaking

Hommels zijn de grootste en meest pluizige bijen van Nederland. De verschillende soorten kun je herkennen aan de kleurenpatronen: de boomhommel heeft een bruin behaard borststuk en een witte achterlijfspunt. Hommels leven samen in sociale nesten, met tientallen tot honderden werksters en een koningin. Het nest bouwt zich in enkele maanden tijd op totdat het groot genoeg is om nieuwe mannetjes en koninginnen te produceren, die veel voedsel nodig hebben. De boomhommel is al op de eerste zonnige dagen van het vroege voorjaar actief.

Help deze bij!

De boomhommel staat symbool voor een doorlopend bloemaanbod. De nesten van hommels moeten zich opbouwen en hebben van maart tot augustus voldoende bloeiende planten nodig in de buurt van het nest. Gelukkig is deze bij niet zo kieskeurig en foerageert op allerlei verschillende planten, zelfs (niet-inheemse) tuinplanten. Voor de nesten zijn holle ruimtes nodig, in bomen of nestkastjes.

- Zorg voor bloeiende planten gedurende de hele zomer door altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Werk bij aanplant van vaste planten en struiken met biologisch plantgoed
- Maai gazons minder vaak zodat planten als leeuwentand, knoopkruid en witte klaver in de zomer tot bloei kunnen komen
- Zorg voor nestplekken in boomholtes door beschadigde en dode bomen te laten staan

De breedbandgroefbij

Wetenschappelijke naam: *Halictus scabiosae*

Vliegtijd: mei tot en met september
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

De breedbandgroefbij is ongeveer zo groot als een honingbij, dat is voor een wilde bij behoorlijk groot. Tot een paar jaar geleden was deze bij in ons land zeldzaam en kwam ze alleen in Limburg voor. Het veranderende klimaat is waarschijnlijk de belangrijkste verklaring voor de snelle uitbreiding door het hele land. De nesten worden in de grond gegraven op zandige of lemige plekken. Meerdere vrouwtjes werken samen aan het nest, waarbij het grootste vrouwtje de eitjes legt en het nest bewaakt.

Help deze bij!

De breedbandgroefbij is een zeldzame soort. Ze staat symbool voor bloemrijk grasland. Deze bij verzamelt het stuifmeel het liefst op composieten zoals streepzaad, knooppkruid en distels. Om deze bij te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn.

Breedbandgroefbijen zijn de hele zomer actief en in die tijd hebben ze doorlopend voldoende voedsel nodig. Ook moeten de nestplekken niet verstoord worden.

- Zorg voor bloeiende composieten gedurende de hele zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als leeuwentand en knooppkruid in de zomer tot bloei kunnen komen
- Zorg dat warme, droge plekken van stevig zand (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel

De donkere klaverzandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena labialis*

Vliegtijd: mei tot begin juli
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Mannetjes van de donkere klaverzandbij kun je herkennen aan hun grappige maskertje. De vrouwtjes hebben een glanzend achterlijf en goudkleurige beharing. Ze zijn bijna even groot als een honingbij maar slanker gebouwd. De nesten worden door de vrouwtjes zelf uitgegraven in de bodem. Als het gaat om het voedsel voor de larven is deze bij erg kritisch. Ze verzamelt het stuifmeel uitsluitend van vlinderbloemigen zoals klavers en wikke. Ze komt dan ook alleen voor op plekken waar veel van deze planten bloeien.

Help deze bij!

De donkere klaverzandbij is zeldzaam en staat op de rode lijst als kwetsbaar. Deze bij staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn. Ook moeten de nestplekken in de bodem niet verstoord worden.

- Zorg voor bloeiende vlinderbloemigen gedurende de hele zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als witte en rode klaver in de zomer tot bloei kunnen komen
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De donkere wilgenzandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena apicata*

Vliegtijd: maart tot half mei
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

In het vroege voorjaar is de donkere wilgenzandbij een van de eerste bijen die actief wordt. De vrouwtjes zijn even groot als een honingbij maar zijn slanker en bruin met zwart behaard. Ze zijn erg kritisch op het voedsel voor de larven: daarvoor wordt vrijwel uitsluitend het stuifmeel van wilgenkatjes verzameld. De nesten worden gegraven in zandige bodems. Soms bevinden zich tientallen nesten vlak bij elkaar.

Help deze bij!

De donkere wilgenzandbij is zeldzaam en staat op de rode lijst als bedreigd. Deze bij staat symbool voor vroegbloeiende bomen en struiken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: wilgen. Ook moeten de nestplekken in de bodem niet verstoord worden.

- Zorg dat warme, droge plekken van stevig zand (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel
- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken, vooral wilgen
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd zodat ze de kans krijgen te bloeien

De donkere zijdebij

Wetenschappelijke naam: *Colletes marginatus*

Vliegtijd: juni tot eind augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Deze kleine bij met bandjes op het achterlijf laat een zachte zoem horen bij het vliegen. De naam hebben zijdebijen te danken aan het dunne zijdeachtige laagje dat ze aan de binnenkant van de nesten smeren. Het materiaal komt uit een speciale klier van de vrouwtjesbij en maakt het nest waterdicht en schimmelwerend. Hierdoor kunnen ze zelfs op vochtige plekken hun nest in de bodem maken. De donkere zijdebij bezoekt het liefst bloemen van vlinderbloemigen. In Nederland kun je ze het meest zien op hazenpootje (een soort klaver) en honingklaver. Het nest wordt meestal gegraven op zandige plekken.

Help deze bij!

De donkere zijdebij is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor zandige en warme plekken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: klaverachtigen. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende klaverachtigen gedurende de hele zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als hazenpootje en witte klaver in de zomer tot bloei kunnen komen
- Zorg dat warme, droge plekken van stevig zand (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel

De ereprijszandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena labiata*

Vliegtijd: half april tot eind juli
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Met haar roodgekleurde achterlijf is de ereprijszandbij één van de meest opvallende zandbijen. Hierdoor lijkt ze wat op een bloedbij; een koekoeksbij die haar ei in het nest van andere bijen legt. Maar de ereprijszandbij is pluiziger en heeft lange haren aan de achterpoten. De mannetjes hebben daarnaast een opvallende lichtgele tekening op het gezicht, waardoor ze een grappig en aansprekend kopje hebben. De ereprijszandbij heeft een voorkeur voor bloeiende ereprijs, maar het vrouwtje verzamelt het stuifmeel ook wel op andere voorjaarsbloemen zoals madeliefje, paardenbloem en bloeiende struiken. Het nest wordt meestal in zandige bodems gegraven.

Help deze bij!

De ereprijszandbij is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: ereprijssoorten. Daarnaast moeten er zo veel mogelijk andere voorjaarsbloeiërs zijn. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende ereprijs gedurende de hele lente en vroege zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als de verschillende soorten ereprijs tot bloei kunnen komen
- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken zoals meidoorn, sleedoorn en wilg
- Zorg dat warme, droge plekken van stevig zand (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel

De fluitenkruidbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena proxima*

Vliegtijd: april tot en met juli
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Deze kleine zandbij heeft witte haarvlekjes aan de zijkanten van het achterlijf en de vleugels zijn iets bruin getint. Verder is ze vooral van heel dichtbij bijzonder om te zien: het borststuk zit vol met kleine putjes die op kraters lijken. De fluitenkruidbij is gespecialiseerd op schermbloemigen en wordt in Nederland, zoals de naam al zegt, veruit het meest gezien op fluitenkruid. Daarnaast worden ook wel kervel en zevenblad bezocht, vooral nadat het fluitenkruid is uitgebloeid. Het nest wordt in de bodem uitgegraven, liefst op warme plekken zoals taluds en slootkanten.

Help deze bij!

De fluitenkruidbij staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: fluitenkruid en andere schermbloemigen. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende fluitenkruid en andere schermbloemigen gedurende de hele lente en vroege zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Locaties waar geklepelmaaid wordt kunnen soms rijk zijn aan fluitenkruid. Maai deze plekken niet tijdens de bloei
- Zorg dat warme, droge plekken zoals taluds en slootkanten (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel

De gebandeerde dwergzandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena niveata*

Vliegtijd: april tot en met juli
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: ruderaal plekken

Kennismaking

Dwergzandbijen zijn klein en moeilijk uit elkaar te houden, maar de gebandeerde dwergzandbij is een uitzondering. Deze bij heeft opvallende bandjes van lange, dichte haren op het achterlijf. Alleen in het centrale westen van het land wordt de gebandeerde dwergzandbij soms gezien. Het stuifmeel wordt door de vrouwtjesbijen verzameld op kruisbloemigen zoals raapzaad en herik. Deze planten komen vooral voor op dynamische plekken waar de bodem recent verstoord is. Over de nesten is weinig bekend, maar die worden in ieder geval in de bodem uitgegraven.

Help deze bij!

De gebandeerde dwergzandbij is in Nederland zeer zeldzaam en staat op de rode lijst als bedreigde soort. Deze bij staat symbool voor ruderaal plekken.

Dit zijn plekken waar de omgeving vaak verandert, bijvoorbeeld omdat mensen er graven of met machines overheen rijden, of omdat een rivier een oever uitslijt. Om deze bij te helpen moeten we zorgen dat dergelijke dynamische plekken blijven bestaan en dat de plantengroei er natuurlijk kan ontwikkelen, door niet of nauwelijks te beheren. Dan komen de favoriete planten van deze bij (kruisbloemigen) vanzelf. Ook moeten er onverstoord plekken zijn voor het nest in de bodem.

- Laat sloop- en bouwterreinen zoveel mogelijk (tijdelijk) braakliggen. Voer hier geen of weinig onderhoud uit, zodat de pioniervegetatie zich kan ontwikkelen. Zie ook de Beleidslijn Tijdelijke Natuur
- Laat ook op andere plekken zoveel mogelijk dynamische natuurprocessen toe, zoals vrijstromende rivieren die oevers afkalven, open plekken door storm of brand in bossen en verstoord bodems door begrazing met groot vee
- Zorg voor bloeiende kruisbloemigen gedurende de hele lente en vroege zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De gedoornde slakkenhuisbij

Wetenschappelijke naam: *Osmia spinulosa*

Vliegtijd: juni tot en met augustus
Nestplek: in lege slakkenhuisjes
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Dit kleine bijtje heeft weinig opvallende kleuren, maar is toch niet te missen door de grote ogen en de lange haren aan de buik. Tussen die haren wordt het stuifmeel verzameld, wat de vrouwtjesbij doet door het achterlijf op en neer te kloppen terwijl ze over bloemen loopt. Het statisch geladen stuifmeel springt zo omhoog en komt tussen de haren terecht. Een vrouwtje dat veel stuifmeel bij zich heeft, heeft een geheel geel oplichtende buik die uitpuilt naar de zijkanalen. De gedoornde slakkenhuisbij behoort tot de weinige soorten die hun nest bouwen in de gangen van slakkenhuisjes. Hierin worden kamertjes gebouwd die worden gescheiden met wandjes van gekauwd plantenmateriaal. Het stuifmeel voor de larven wordt uitsluitend verzameld op composieten zoals havikskruiden.

Help deze bij!

De gedoornde slakkenhuisbij is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor zandige en warme plekken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: composieten. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn met slakkenhuisjes voor het nest.

- Zorg voor bloeiende composieten gedurende de hele zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als havikskruid in de zomer tot bloei kunnen komen
- Zorg dat warme, droge en zandige plekken, waar slakkenhuisjes liggen, niet betreden worden met zwaar materieel

De geelstaartklaverzandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena wilkella*

Vliegtijd: half april tot begin augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Geelstaartklaverzandbij, de naam is een flinke tongbreker. Het eerste deel van de naam gaat over het uiterlijk van dit bijtje: de achterlijfspunt heeft een toefje gele haren, terwijl gelijkende soorten een donker behaarde “staart” hebben. De tweede helft van de naam heeft betrekking op de bloemvoorkeur van deze zandbij. De vrouwtjes verzamelen voor de larven uitsluitend stuifmeel van vlinderbloemigen zoals klavers, wikkes en luzerne. Mannetjes hebben een territorium rondom deze planten en zetten dat af met geurstoffen. De nesten worden in de grond uitgegraven op ijl begroeide plekken.

Help deze bij!

De geelstaartklaverzandbij staat op de rode lijst als kwetsbaar. Deze bij staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: klavers en andere vlinderbloemigen. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende vlinderbloemigen gedurende de hele lente en zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als witte en rode klaver tot bloei kunnen komen
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De gewone koekoekshommel

Wetenschappelijke naam: *Bombus campestris*

Vliegtijd:	eind maart tot en met september
Nestplek:	neemt de nesten van akkerhommels over
Gidsbij voor:	doorlopend bloemaanbod

Kennismaking

Hommels zijn de grootste en meest pluizige bijen van Nederland. De verschillende soorten kun je herkennen aan de kleurenpatronen: de gewone koekoekshommel heeft een patroon van gele banden op het borststuk en achterlijf. Hommels leven samen in sociale nesten, met tientallen tot honderden werksters en een koningin. Zoals de naam al zegt zijn koekoekshommels geen gewone hommels. Net als de gelijknamige vogels nemen ze nesten over. In het geval van de gewone koekoekshommel worden de nesten van de akkerhommel gekaapt. Het koekoekshommelvrouwtje onderdrukt de koningin en laat de werksters van de gastvrouw voor haar eitjes en larven zorgen.

Help deze bij!

De gewone koekoekshommel staat symbool voor een doorlopend bloemaanbod. De gastvrouw heeft van maart tot en met augustus voldoende bloeiende planten nodig. Gelukkig zijn hommels niet zo kieskeurig en foerageren ze op allerlei verschillende planten, zelfs (niet-inheemse) tuinplanten. Voor de nesten zijn onverstoorde plekken nodig, zoals slootkanten, bosranden of ruige vegetaties.

- Zorg voor bloeiende planten gedurende de hele zomer door altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Werk bij aanplant van vaste planten en struiken met biologisch en liefst inheems plantgoed
- Maai gazons minder vaak zodat planten als paardenbloem en witte klaver tot bloei kunnen komen
- Zorg voor onverstoorde nestplekken door niet overal te maaien en terreindelen niet te betreden met zwaar materieel

De gewone slobkousbij

Wetenschappelijke naam: *Macropis europaea*

Vliegtijd: half juni tot eind augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijke oevers

Kennismaking

Deze sterk glanzende bij heeft brede “voetjes” aan de achterpoten: de slobkousen. De mannetjes hebben een geel gekleurd gezichtje en beide geslachten hebben haarbandjes op het achterlijf. Maar het makkelijkst zijn deze bijtjes te herkennen aan het gedrag. Ze zijn meestal te vinden rondom de grote wederik, een opvallend geel bloeiende plant die in oevers staat. De vrouwtjes verzamelen hier stuifmeel en oliën voor de larven. Tijdens het bloembezoek houden de bijtjes hun achterpoten vaak in de lucht, alsof ze juichen. Hierdoor blijft het stuifmeel beter in de slobkousen zitten. Grote wederik heeft geen nectar en dus moeten de bijen voor hun eigen brandstof soms ook andere bloemen bezoeken. De nesten worden in de bodem gegraven en bekleed met een waterafstotende substantie.

Help deze bij!

De gewone slobkousbij staat symbool voor bloemrijke oevers. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er een geleidelijke overgang is van water naar land, waar de voedselplant (grote wederik) kan groeien. Ook moeten de oeverplanten niet te vaak gemaaid worden, en zeker niet in de zomer, want dan bloeit de grote wederik en ook de meeste andere oeverplanten.

- Zorg voor natuurlijke, flauw aflopende oevers
- Maai oevervegetatie hooguit één keer per jaar, niet in de zomer
- Maai oevervegetaties altijd gefaseerd

De gouden slakkenhuisbij

Wetenschappelijke naam: *Osmia aurulenta*

Vliegtijd: half april tot begin augustus
Nestplek: in lege slakkenhuisjes
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Deze bij doet haar naam eer aan met haar opvallende rossige beharing met een gouden gloed. De vrouwtjes hebben aan de onderkant van het achterlijf een buikschuier: een borstel van stugge haren waartussen het stuifmeel verzameld wordt. De gouden slakkenhuisbij behoort tot de weinige soorten die hun nest bouwen in de gangen van slakkenhuisjes. Hierin worden kamertjes gebouwd die worden gescheiden met wandjes van gekauwd plantenmateriaal. De mannetjes gaan ook op zoek naar slakkenhuisjes, waar ze patrouilleren op zoek naar een vrouwtje. Het stuifmeel voor de larven wordt verzameld op verschillende planten, maar ze hebben een voorkeur voor rolklaver en slangenkruid.

Help deze bij!

De gouden slakkenhuisbij is een zeldzame soort en staat op de rode lijst als kwetsbaar. Deze bij staat symbool voor zandige en warme plekken en komt alleen voor in de duinen. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: rolklaver en slangenkruid. Ook een doorlopend aanbod van andere bloeiende planten is van belang. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn met slakkenhuisjes voor het nest.

- Zorg in de duinen voor bloeiende planten gedurende de hele lente en zomer door stikstofdepositie tegen te gaan, altijd gefaseerd te beheren en bij maaien het maaisel af te voeren
- Besteed extra zorg aan bloeiende rolklaver en slangenkruid door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien, maai ze pas na zaadzetting, eind september of oktober en voer het maaisel af
- Maai gazons minder vaak zodat planten als hondsdrif tot bloei kunnen komen
- Zorg dat warme, droge en zandige plekken, waar slakkenhuisjes liggen, niet betreden worden met zwaar materieel

De grijze zandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena vaga*

Vliegtijd: maart tot en met mei
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

Deze grote pluizige bij is niet te missen. In het vroege voorjaar kun je in de buurt van bloeiende wilgen hele “zwermen” grijze zandbijen tegenkomen. Met hun grijze bontjasjes trotseren ze het wisselende voorjaarsweer. Deze bijen zijn niet sociaal, maar komen soms wel massaal voor. Op geschikte plekken kunnen tienduizenden nesten bij elkaar zitten. Voor het nest wordt meestal een zandige plek gekozen. De mannetjes vliegen boven de nestingangen rond op zoek naar de vrouwtjes. De vaak massaal aanwezige nesten worden graag bezocht door dieren die het op de voedselvoorraad gemunt hebben, zoals koekoeksbijen en oliekevers. Stuifmeel voor de larven wordt door de vrouwtjes uitsluitend op wilgenkatjes verzameld.

Help deze bij!

De grijze zandbij staat symbool voor vroegbloeiende bomen. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er wilgen aanwezig zijn die in het voorjaar tot bloei komen. Zonbeschenen zandige plekken zijn belangrijk voor de nesten, die zich vaak in taluds bevinden.

- Zorg voor bloeiende wilgen van diverse soorten
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd, zodat ze de kans krijgen te bloeien
- Zorg voor zonbeschenen zandige plekken, liefst taluds met open vegetatie, bijvoorbeeld door begrazing

De grote koekoekshommel

Wetenschappelijke naam: *Bombus vestalis*

Vliegtijd:	eind maart tot begin september
Nestplek:	neemt de nesten van aardhommels over
Gidsbij voor:	doorlopend bloemaanbod

Kennismaking

Hommels zijn de grootste en meest pluizige bijen van Nederland. De verschillende soorten kun je herkennen aan de kleurenpatronen: de grote koekoekshommel heeft een patroon van gele banden op het borststuk en een witte achterlijfspunt. Hommels leven samen in sociale nesten, met tientallen tot honderden werksters en een koningin. Zoals de naam al zegt, zijn koekoekshommels geen gewone hommels. Net als de gelijknamige vogels nemen ze nesten over. In het geval van de grote koekoekshommel worden de nesten van de aardhommel gekaapt, die zich vaak bevinden in oude muizenholen of andere holle ruimtes. Het koekoekshommelvrouwtje onderdrukt de koningin en laat de werksters van de gastvrouw voor haar eitjes en larven zorgen.

Help deze bij!

De grote koekoekshommel staat op de rode lijst als kwetsbaar. Deze bij staat symbool voor een doorlopend bloemaanbod. De nesten van de gastvrouw hebben van maart tot augustus voldoende bloeiende planten nodig. Gelukkig zijn hommels niet zo kieskeurig en foerageren ze op allerlei verschillende planten, zelfs tuinplanten. Voor de nesten zijn onverstoorde plekken nodig, zoals slootkanten, bosranden of ruige vegetaties.

- Zorg voor bloeiende planten gedurende de hele zomer door altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Werk bij aanplant van vaste planten en struiken met biologisch en liefst inheems plantgoed
- Maai gazons minder vaak zodat planten als paardenbloem en witte klaver tot bloei kunnen komen
- Zorg voor onverstoorde nestplekken door niet overal te maaien en terreindelen niet te betreden met zwaar materieel

De grote zijdebij

Wetenschappelijke naam: *Colletes cunicularius*

Vliegtijd: half maart tot en met mei
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

Deze pluizige bij is de grootste zijdebij van ons land. Vanwege haar formaat kan ze wel voor een honingbij aangezien worden, maar haar bruine bontjasje geeft haar een pluiziger uiterlijk. In het vroege voorjaar kun je in de buurt van bloeiende wilgen hele “zwermen” grote zijdebijen tegenkomen. Deze bijen zijn niet sociaal, maar komen soms wel massaal voor en op geschikte plekken kunnen duizenden nesten bij elkaar zitten. Voor het nest wordt meestal een zandige plek gekozen. De mannetjes vliegen boven de nestingen rond op zoek naar de vrouwtjes. Stuifmeel voor de larven wordt door de vrouwtjes vooral op wilgenkatjes verzameld. Ook andere vroegbloeiende planten en struiken worden gebruikt, maar als de grote zijdebij net uitkomt bloeien meestal alleen de wilgen al.

Help deze bij!

De grote zijdebij staat symbool voor bloeiende bomen. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er wilgen aanwezig zijn die in het voorjaar tot bloei komen. Ook moeten er zoveel mogelijk andere vroegbloeiende planten, struiken en bomen beschikbaar zijn. Zonbeschenen zandige plekken zijn belangrijk voor de nesten, die zich vaak in taluds bevinden.

- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken, waaronder wilgen
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd zodat ze de kans krijgen te bloeien
- Zorg voor vroegbloeiende planten zoals paardenbloem door gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als madeliefjes in de lente tot bloei kunnen komen
- Zorg voor zonbeschenen zandige plekken, liefst taluds met open vegetatie, bijvoorbeeld door begrazing

De heggenrankbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena florea*

Vliegtijd: mei tot begin augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: struwelen en bosranden

Kennismaking

De heggenrankbij behoort tot de zandbijen, die hun nest zelf uitgraven in de bodem. Het deels rode achterlijf met doorschijnende randen onderscheidt haar van de andere bijen van die groep. Vrouwtjes verzamelen het stuifmeel voor de larven uitsluitend op bloeiende heggenrank. Tijdens het bloembezoek nemen de vrouwtjes een herkenbare houding aan. Met hun achterlijfspunt schuin omhoog de lucht in lijken ze wel wat op een zonnewijzer. Door haar strenge dieet is de heggenrankbij indirect gebonden aan bosranden, waar deze plant op zonnige plekken omhoogklimt.

Help deze bij!

De heggenrankbij staat symbool voor struwelen en bosranden. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er een geleidelijke overgang is van bos naar grasland, waar een hoge vegetatie kan groeien met daarin de klimmende heggenrank. Zonbeschenen plekken zijn belangrijk voor de nesten.

- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Maai bosranden niet elk jaar en niet in de zomer
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De kattenstaartdikpoot

Wetenschappelijke naam: *Melitta nigricans*

Vliegtijd: half juli tot en met augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijke oevers

Kennismaking

Bolle pootjes die lijken op handschoentjes en een achterlijfje met witte bandjes, daar zou je de kattenstaartdikpoot aan kunnen herkennen. Maar nog opvallender is het gedrag van deze bij: op meer dan een meter afstand van een grote kattenstaart zie je ze bijna nooit. In de zomer vinden we de bloemen van deze plant langs oevers, soms zo massaal dat de oever roze kleurt. De kattenstaartdikpoot verzamelt voor haar larven uitsluitend op de gelijknamige plant stuifmeel, dat opvallend groen gekleurd is. De mannetjes slapen vaak in de plant en zitten soms met tientallen bij elkaar tussen de bloemen verstopt.

Help deze bij!

De kattenstaartdikpoot staat symbool voor bloemrijke oevers. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er een geleidelijke overgang is van water naar land, waar de voedselplant kan groeien. Ook moeten de oeverplanten niet te vaak gemaaid worden en zeker niet in de zomer, want dan bloeit de grote kattenstaart maar ook de meeste andere oeverplanten.

- Zorg voor natuurlijke, flauw aflopende oevers
- Maai oevervegetatie hooguit één keer per jaar, niet in de zomer
- Maai oevervegetaties altijd gefaseerd

De klaverdikpoot

Wetenschappelijke naam: *Melitta leporina*

Vliegtijd: half juni tot en met augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Hoewel de bolle pootjes van deze bij klein en zonder loop of microscoop onopvallend zijn, hebben ze de dikpootbijen toch hun naam gegeven. Het uiterlijk van de klaverdikpoot valt verder op door de dichte haarbandjes op het achterlijf en de compacte bouw. Mannetjes hebben langere haren dan vrouwtjes en maken daardoor een pluizige indruk. De vrouwtjes verzamelen voor de larven uitsluitend stuifmeel van vlinderbloemigen zoals witte klaver. Mannetjes hebben een territorium rondom deze planten en zetten dat af met geurstoffen. De nesten worden in de grond uitgegraven in harde kleibodems.

Help deze bij!

De klaverdikpoot staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: klavers en andere vlinderbloemigen. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende vlinderbloemigen, zoals witte klaver en rolklaver, gedurende de hele lente en zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als witte klaver tot bloei kunnen komen
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De kleine wolbij

Wetenschappelijke naam: *Anthidium punctatum*

Vliegtijd: half mei tot en met augustus
Nestplek: bovengronds in kleine holle ruimtes
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Hoewel de *grote* wolbij een opvallende, veel geziene gast is in tuinen, is haar “zusje” de *kleine* wolbij veel minder bekend. Dit compacte geelzwarte bijtje met groene oogjes is echter misschien nog wel leuker om te zien en minstens zo interessant. Voor de aanleg van het nest knippen de vrouwtjes de minuscule haartjes van planten af en dragen die als bolletjes wol mee onder hun buik. In de nestgang worden de haartjes aan elkaar geplakt en gevormd tot een soort hol wattenstaafje, waar het stuifmeel in gelegd wordt. Als het bijtje klaar is met het bevoorraden van het nest, sluit ze de nestcel met haar kaken. Het stuifmeel voor de larven wordt meestal verzameld op rolklaver, maar af en toe ook op muurpeper of slangenkruid. Mannetjes slapen vaak hangend aan planten, waaraan ze zich met hun kaken vastbijten.

Help deze bij!

De kleine wolbij is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor zandige en warme plekken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: rolklavers. Ook een doorlopend aanbod van andere bloeiende planten is van belang, waaronder harige planten zoals andoorns, waar het nestbouwmateriaal verzameld wordt. Daarnaast moeten er onverstoorde plekken zijn met holle ruimtes voor het nest.

- Zorg voor bloeiende rolklaver en zoveel mogelijk andere bloeiende (harige) planten gedurende de hele zomer, door altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Zorg voor een gevarieerde inrichting waar nestholtes te vinden zijn, zoals holtes tussen stenen en dood hout met gangen
- Kansrijke plekken voor deze soort zijn zandige en warme plekken, waar de voedselplanten bloeien. Maai deze plekken tijdens de zomer niet

De klokjesdikpoot

Wetenschappelijke naam: *Melitta haemorrhoidalis*

Vliegtijd: begin juni tot begin september
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Hoewel de bolle pootjes van deze bij klein en zonder loep of microscoop onopvallend zijn, hebben ze de dikpootbijen toch hun naam gegeven. De klokjesdikpoot valt op binnen deze groep bijen omdat het vrouwtje een feloranje achterlijfspunt heeft, waar de wetenschappelijke naam op gebaseerd is. Maar ook aan het gedrag zijn deze bijtjes meestal goed te herkennen. De vrouwtjes verzamelen voor de larven uitsluitend stuifmeel van klokjes. Ze zijn dan ook bijna altijd op of rond die planten te vinden. De mannetjes slapen zelfs in de klokjes, waarbij de kelkvormige bloem handig bescherming biedt tegen regen en wind. De nesten worden in de grond uitgegraven.

Help deze bij!

De klokjesdikpoot staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: klokjes, waaronder ook gekweekte soorten. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende klokjes, zoals grasklokje en ruig klokje, gedurende de hele late lente en zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Gebruik bij aanplant en inzaaien biologische zaden en plantgoed
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De kustbehangersbij

Wetenschappelijke naam: *Megachile maritima*

Vliegtijd: eind mei tot en met augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Behangersbijen zijn breed gebouwd en hebben een stevige kop met grote kaken, waarmee het vrouwtje keurig ronde stukjes uit blaadjes knipt. Hiermee behangt ze de wanden van de nesten. De kustbehangersbij is de grootste Nederlandse soort uit deze groep. Het mannetje heeft brede voorpoten met haarfranjes, die hij tijdens de paring voor de ogen van het vrouwtje legt. Het stuifmeel voor de larven wordt bij allerlei verschillende duinplanten verzameld, zoals blauwe zeedistel en rolklaver. Het vrouwtje heeft lange haren aan de buik waartussen ze het stuifmeel opbergt. Ze brengt het naar het nest, dat ze uitgraaft in zandige grond. Voor het “behang” gebruikt ze blaadjes van allerlei bomen en struiken.

Help deze bij!

De kustbehangersbij is een zeldzame soort en staat op de rode lijst als bedreigd. Deze bij staat symbool voor zandige en warme plekken en komt alleen op zandgronden voor. Om haar te helpen moeten we zorgen dat het leefgebied goed beschermd is, namelijk droog (duin)grasland. Een doorlopend aanbod van bloeiende planten is van belang. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg in de duinen voor bloeiende planten gedurende de hele lente en zomer door stikstofdepositie tegen te gaan, altijd gefaseerd te beheren en bij maaien het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat kruiden tot bloei kunnen komen
- Zorg dat warme, droge en zandige plekken zo min mogelijk betreden worden met zwaar materieel om bodemverdichting te voorkomen
- Zorg voor een afwisselend duinlandschap met plaatselijk bomen, waar het nestmateriaal verzameld wordt

De lichte wilgenzandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena mitis*

Vliegtijd: maart tot half mei
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

In het vroege voorjaar is de lichte wilgenzandbij een van de eerste insecten die actief wordt. Vooral de vrouwtjes zijn pluizig behaard. Hun “bontjasje” helpt ze waarschijnlijk tijdens de frisse eerste lentedagen. Deze bijen zijn erg kritisch op het voedsel voor de larven: daarvoor wordt vrijwel uitsluitend het stuifmeel van wilgenkatjes verzameld. De mannetjes vliegen rond bloeiende wilgen en andere bloesems op zoek naar de vrouwtjes. De nesten worden door de vrouwtjes uitgegraven in zandige bodems.

Help deze bij!

De lichte wilgenzandbij is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor vroegbloeiende bomen en struiken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: wilgen. Ook moeten de nestplekken in de bodem niet verstoord worden.

- Zorg dat warme, droge plekken van stevig zand (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel
- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken, waaronder wilgen
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd, zodat ze de kans krijgen te bloeien

De moshommel

Wetenschappelijke naam: *Bombus muscorum*

Vliegtijd: eind maart tot en met september
Nestplek: op de grond, tussen de vegetatie
Gidsbij voor: doorlopend bloemaanbod

Kennismaking

Hommels zijn de grootste en meest pluizige bijen van Nederland. De verschillende soorten kun je herkennen aan de kleurenpatronen: de moshommel heeft een prachtige oranjebruine tot gele beharing. Hommels leven samen in sociale nesten, met tientallen tot honderden werksters en een koningin. Het nest bouwt zich in enkele maanden tijd op totdat het groot genoeg is om nieuwe mannetjes en koninginnen te produceren, die veel voedsel nodig hebben. De moshommel heeft een heel bijzonder nest, dat de koningin en werksters zelf bouwen van stukjes mos en gras. Ze vouwen dat samen tot een zacht bolletje dat op de bodem tussen de planten ligt. Zo'n nest is erg gevoelig voor verstoring en in het intensief gebruikte Nederlandse landschap gaat het dan ook niet goed met de moshommel.

Help deze bij!

De moshommel is een zeldzame soort en staat als bedreigd op de rode lijst. Deze bij staat symbool voor een doorlopend bloemaanbod. De nesten hebben van maart tot augustus voldoende bloeiende planten nodig. Gelukkig zijn hommels niet zo kieskeurig en foerageren ze op allerlei verschillende planten, zelfs tuinplanten. Voor de nesten zijn onverstoorde plekken essentieel: tijdens de gehele vroege lente en zomer is het nest gevoelig voor maaien en betreding.

- Zorg voor bloeiende planten gedurende de hele zomer door altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Gebruik bij aanplant van vaste planten en struiken biologisch en inheems plantgoed
- Maai gazons minder vaak zodat planten als witte klaver tot bloei kunnen komen
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die tijdens de hele lente en zomer niet worden gemaaid of betreed met zwaar materieel, zodat de nesten een grotere overlevingskans hebben verzameld wordt

De poldermaskerbij

Wetenschappelijke naam: *Hylaeus confusus*

Vliegtijd: half mei tot begin september
Nestplek: in holle stengels en dood hout
Gidsbij voor: struwelen en bosranden

Kennismaking

Maskerbijen zijn klein en onopvallend, maar van dichtbij gezien zijn het prachtige bijtjes. De vrouwtjes hebben kleine gele vlekjes op het gezicht, de mannetjes hebben een compleet maskertje. Hun lijfjes zijn glad en slank, zodat ze in hun nestgangetjes passen, in holle stengels of gangen in dood hout. De poldermaskerbij komt op allerlei plekken voor en heeft zich goed aan weten te passen aan de invloed van de mens. Ook in tuinen en parken kunnen we deze soort tegenkomen. De nestjes worden vaak gebouwd in stengels van braam en vlier, waar het vrouwtje zelf het merg uit knaagt. Het stuifmeel voor de larven wordt op allerlei verschillende planten verzameld, maar de braam is geliefd.

Help deze bij!

De poldermaskerbij staat symbool voor struwelen en bosranden. Op zulke plekken vinden de bijen een nestplek en kunnen ze zich opwarmen in de zon. Struiken met holle stengels zijn belangrijk voor de nesten en moeten zo min mogelijk gesnoeid worden. Deze bijtjes nestelen ook wel in bijenhôtels.

- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Maai bosranden niet elk jaar en niet in de zomer
- Zorg voor dood hout of bijenhôtels op zonbeschenen plekken
- Laat altijd (dode) stengels van struiken staan

De ranonkelbij

Wetenschappelijke naam: *Chelostoma florisomne*

Vliegtijd: half april tot en met juli
Nestplek: in holle stengels en dood hout
Gidsbij voor: bloemrijke oevers

Kennismaking

Met haar langgerekte lijf en vierkante kop heeft de ranonkelbij een uniek uiterlijk. Het slanke lijfje heeft een functie: daarmee passen deze bijtjes in de smalle nestgangen. Die bevinden zich meestal in rietstengels, maar ook wel in andere smalle holtes. In de gangen worden muurtjes gemaakt, waarbij elke larve een eigen kamertje krijgt. De gang wordt aan het uiteinde afgesloten met een kapje van zandkorrels en steentjes. Als voedsel voor de larven verzamelt het vrouwtje stuifmeel van uitsluitend boterbloemen. Op de bloem slaat ze met haar achterlijf op en neer, zodat de stuifmeelkorrels tussen de lange haren aan haar buik terechtkomen.

Help deze bij!

De ranonkelbij staat symbool voor bloemrijke oevers. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er een geleidelijke overgang is van water naar land. In zulke oevers groeit zowel riet voor de nesten, als boterbloemen voor het voedsel. De oeverplanten moeten niet te vaak gemaaid worden en zeker niet in de late lente of de zomer, want dan bloeien de meeste oeverplanten.

- Zorg voor natuurlijke, flauw aflopende oevers
- Maai rietkragen altijd gefaseerd en laat delen meerdere jaren staan
- Maai oevervegetatie hooguit één keer per jaar, niet in de zomer
- Maai oevervegetaties altijd gefaseerd

De resedamaskerbij

Wetenschappelijke naam: *Hylaeus signatus*

Vliegtijd: half mei tot begin september
Nestplek: in holle stengels en dood hout
Gidsbij voor: ruderales plekken

Kennismaking

Maskerbijen zijn klein en onopvallend, maar van dichtbij gezien zijn het prachtige bijtjes. De vrouwtjes hebben kleine gele vlekjes op het gezicht en de mannetjes hebben complete maskertjes. Hun lijfjes zijn glad en slank, zodat ze in hun nestgangetjes passen. In het geval van de resedamaskerbij zijn dat holle stengels of gangen in dood hout of wandjes. Als het gaat om het voedsel voor de larven is deze bij erg kritisch. Ze verzamelt het stuifmeel uitsluitend van resedasoorten zoals wilde reseda en wouw. Ze komt dan ook alleen voor op plekken waar veel van deze planten bloeien. In Nederland komen reseda's vooral voor op verstoorde (ruderales) plekken zoals braakliggende terreinen en gronddepots. Van nature dynamische plekken zoals de duinen en afkalvende rivieroeveren zijn ook geschikte groeiplaatsen.

Help deze bij!

De resedamaskerbij is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor ruderales plekken. Dit zijn plekken waar de omgeving vaak verandert, bijvoorbeeld omdat mensen er graven of met machines overheen rijden of omdat een rivier een oever uitslijt. Om deze bij te helpen moeten we zorgen dat dergelijke dynamische plekken blijven bestaan en dat de plantengroei er natuurlijk kan ontwikkelen, door niet of nauwelijks te beheren. Dan komen de favoriete planten van deze bij vanzelf. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Laat sloop- en bouwterreinen zoveel mogelijk (tijdelijk) braakliggen. Voer hier geen of weinig onderhoud uit, zodat de pioniervegetatie zich kan ontwikkelen. Zie ook de Beleidslijn Tijdelijke Natuur
- Laat ook op andere plekken zoveel mogelijk dynamische natuurprocessen toe, zoals vrijstromende rivieren die oevers afkalven, open plekken door storm of brand in bossen en verstoorde bodems door begrazing met groot vee
- Zorg voor bloeiende reseda's gedurende de late lente en zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Laat altijd (dode) stengels van struiken staan

De roodbruine groefbij

Wetenschappelijke naam: *Lasioglossum xanthopus*

Vliegtijd: begin april tot en met oktober
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Hoewel de Nederlandse groefbijen meestal klein en onopvallend zijn, is de roodbruine groefbij een uitzondering. Met haar flinke formaat, fel oranje behaard lijfje en witte vlekken is het een opvallende verschijning. De mannetjes zijn slank gebouwd en vallen vooral op omdat ze pas heel laat in het jaar actief zijn. Pas vanaf half september vliegen de mannetjes rond, waardoor ze niet veel gezien worden door de bijenexperts die hun onderzoeken dan vaak al lang afgerond hebben. De roodbruine groefbij lijkt een bijzondere binding te hebben met dijken en wordt maar zelden ver van een dijk gezien. Voor de larven wordt stuifmeel van allerlei verschillende planten verzameld, vaak van veelvoorkomende planten zoals paardenbloemen, dovenetels en madeliefjes. Het nest wordt uitgegraven op warme plekken, meestal in een dijktaud.

Help deze bij!

De roodbruine groefbij is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er, vanaf vroeg in de lente, voldoende voedselplanten aanwezig zijn: algemeen voorkomende planten van allerlei soorten. Ook moeten er onverstoorde warme en droge taluds zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende planten gedurende de hele lente en zomer door altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als paardenbloemen en dovenetels tot bloei kunnen komen
- Zorg voor zonbeschenen taluds met open vegetatie, bijvoorbeeld door begrazing
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

Het roodbuikje

Wetenschappelijke naam: *Andrena ventralis*

Vliegtijd: maart tot en met mei
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

Deze kleine zandbij is te herkennen aan de witte beharing en uiteraard de roodgekleurde buik. Die is vooral bij de vrouwtjes duidelijk te zien. De mannetjes hebben een minder felrode buik maar wel een opvallend geelgekleurd gezichtje. Al heel vroeg in het voorjaar wordt het roodbuikje actief. Structuren zijn belangrijk als ontmoetingsplek. Zo vliegen de mannetjes vaak in grote aantallen rond bloeiende struiken en wilgen. De vrouwtjes verschijnen iets later en gaan na de paring al snel aan het werk om stuifmeel te verzamelen voor de larven. Dat doen ze uitsluitend op wilgenkatjes. De nesten worden in de bodem uitgegraven.

Help deze bij!

Het roodbuikje staat symbool voor vroegbloeiende bomen en struiken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er wilgen aanwezig zijn die in het voorjaar tot bloei komen. Ook andere vroegbloeiende struiken zoals bijvoorbeeld sleedoorn zijn van belang als ontmoetingsplek en nectarbron. Ten slotte moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken, waaronder wilgen
- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd, zodat ze de kans krijgen te bloeien
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De roodrandzandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena rosae*

Vliegtijd:	twee generaties, in april en van begin juli tot en met augustus
Nestplek:	zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor:	vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

De rode rand in de naam van deze bij zit op het achterlijf, waar die contrasteert met de zwarte huid en bruine beharing. Het borststuk heeft bovenop een opvallende kale plek. Bijzonder aan deze bij is dat we haar elk jaar twee keer kunnen zien: in de vroege lente en in de zomer. De lentebijen zijn opvallend rood gekleurd en verzamelen het stuifmeel voor de larven uitsluitend op bloeiende wilgen. De zomerbijen zijn vaak donkerder en bezoeken uitsluitend schermbloemen. Het nest wordt gegraven in kleigrond, vooral in warme, zonbeschenen taluds zoals die van dijken.

Help deze bij!

De roodrandzandbij is zeldzaam en staat op de rode lijst als bedreigd. Deze bij staat symbool voor vroegbloeiende bomen en voor een doorlopend bloemaanbod. Om haar te helpen moeten we zorgen voor wilgen die in het voorjaar tot bloei komen. In de zomer zijn schermbloemen zoals gewone berenklauw en kruisdistel van belang. Zonbeschenen taluds van kleibodem zijn onmisbaar voor de nesten.

- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken, waaronder wilgen
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd, zodat ze de kans krijgen te bloeien
- Zorg voor zonbeschenen taluds van klei, met open vegetatie, bijvoorbeeld door begrazing
- Maai gefaseerd, laat in de zomer plekken over met schermbloemen en kruisdistels

De tuinmaskerbij

Wetenschappelijke naam: *Hylaeus hyalinatus*

Vliegtijd: mei tot en met september
Nestplek: in holle stengels en dood hout
Gidsbij voor: struwelen en bosranden

Kennismaking

Maskerbijen zijn klein en onopvallend, maar van dichtbij gezien zijn het prachtige bijtjes. De vrouwtjes hebben kleine gele vlekjes op het gezicht en de mannetjes hebben een compleet maskertje. Hun lijfjes zijn glad en slank, zodat ze in hun nestgangetjes passen. In het geval van de tuinmaskerbij zijn dat holle stengels, gangen in dood hout of spleten in muren. Ze maken gebruik van holtes van maar drie tot vier millimeter doorsnede. De tuinmaskerbij komt op allerlei plekken voor en heeft zich goed aan weten te passen aan de invloed van de mens. Ook in tuinen en parken kunnen we deze soort tegenkomen. Het stuifmeel voor de larven wordt op allerlei verschillende planten verzameld, maar distels en ooievaarsbek zijn favoriet.

Help deze bij!

De tuinmaskerbij staat symbool voor struwelen en bosranden. Op zulke plekken vinden de bijen een nestplek en kunnen ze zich opwarmen in de zon. Struiken met holle stengels zijn belangrijk voor de nesten en moeten zo min mogelijk gesnoeid worden. Deze bijtjes nestelen ook wel in bijenhôtels.

- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Maai bosranden niet elk jaar en niet in de zomer
- Zorg voor dood hout of bijenhôtels op zonbeschenen plekken
- Laat altijd (dode) stengels van struiken staan
- Maai gazons minder vaak zodat planten tot bloei kunnen komen

Het vosje

Wetenschappelijke naam: *Andrena fulva*

Vliegtijd: maart tot half juni
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: struwelen en bosranden

Kennismaking

De pluizige vosrode vacht in combinatie met de gitzwarte buik maakt dit de meest opvallende zandbij van ons land. De vrouwtjes dan, want mannetjes zijn minder felgekleurd en lijken op veel andere zandbijen. In het nog koude vroege voorjaar vliegen deze bijtjes al druk rond bloeiende struiken of laag boven de grond rond de nesten. De mannetjes patrouilleren daar in zigzagpatronen op zoek naar een vrouwtje. Het vosjes komt op allerlei plekken voor, maar lijkt een voorkeur te hebben voor stedelijk gebied, waar ze parken met zonnige bosranden opzoekt. Stuifmeel voor de larven wordt verzameld op allerlei verschillende bloeiende kruiden en struiken.

Help deze bij!

Het vosje staat symbool struwelen en bosranden. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er een geleidelijke overgang is van bos naar grasland, waar zonnige plekken zijn waar de bijen zich kunnen opwarmen en elkaar kunnen ontmoeten. Zonbeschenen en onverstoorde plekken zijn ook belangrijk voor de nesten. De aanwezigheid van bloeiende planten vanaf het vroege voorjaar is essentieel.

- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Maai bosranden niet elk jaar en niet in de zomer
- Zorg voor vroegbloeiende struiken en bomen
- Gebruik bij aanplant van vaste planten en struiken biologisch plantgoed
- Maai gazons minder vaak zodat planten als madeliefje in de lente tot bloei kunnen komen
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De vroege zandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena praecox*

Vliegtijd: begin maart tot en met mei
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

In het vroege voorjaar is de vroege zandbij een van de eerste insecten die actief wordt. Vooral de vrouwtjes zijn pluizig behaard. Hun “bontjasje” helpt ze waarschijnlijk tijdens de frisse eerste lentedagen. Deze bijen zijn erg kritisch op het voedsel voor de larven: daarvoor wordt vrijwel uitsluitend het stuifmeel van wilgenkatjes verzameld. De mannetjes vliegen de hele dag rond bloeiende wilgen of andere windluwe plekken. Daar zetten ze geurtjes af waar de vrouwtjes op af komen. De nesten worden door de vrouwtjes uitgegraven in zandige bodems, vaak op open plekken in dichte vegetaties.

Help deze bij!

De vroege zandbij staat symbool voor vroegbloeiende bomen en struiken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: wilgen. Ook moeten de nestplekken in de bodem niet verstoord worden.

- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken, waaronder wilgen
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd, zodat ze de kans krijgen te bloeien
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De weidebij

Wetenschappelijke naam: *Andrena gravida*

Vliegtijd: half maart tot en met juni
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Met haar helder oranje beharing en witte bandjes is de weidebij misschien wel één van de mooiste zandbijen van Nederland. De mannetjes hebben een opvallende “snor” van lange witte haren op hun hele gezicht. In het vroege voorjaar worden de mannetjes als eerste wakker en vliegen dan soms in enorme aantallen laag boven de grond. Met zigzagbewegingen vliegen ze behendig rond de nestingen op zoek naar de vrouwtjes. De weidebij lijkt een bijzondere binding te hebben met dijken en wordt niet vaak ver van een dijk of ander grondlichaam gezien. Voor de larven wordt stuifmeel van allerlei verschillende planten verzameld, vaak van veelvoorkomende planten zoals paardenbloemen, dovenetels en madeliefjes. Het nest wordt uitgegraven op warme plekken, meestal in een zonbeschenen talud.

Help deze bij!

De weidebij staat op de rode lijst als kwetsbaar. Deze bij staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er, vanaf vroeg in de lente, voldoende voedselplanten aanwezig zijn: algemeen voorkomende planten van allerlei soorten. Ook moeten er onverstoorde warme en droge taluds zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende planten gedurende de hele lente en zomer door altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als madeliefje tot bloei kunnen komen
- Zorg voor zonbeschenen taluds met open vegetatie, bijvoorbeeld door begrazing
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De witbaardzandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena barbilabris*

Vliegtijd: half maart tot en met juli
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Vanaf vroeg in het voorjaar kun je deze bebaarde bijtjes tegenkomen. De mannetjes hebben inderdaad een flink pluizige beharing op en rond de kop, met lange witte haren aan de kin maar ook een grote “snor”. De vrouwtjes zijn te herkennen aan de rossige haren op hun rug in combinatie met de wit behaarde binnenrand van de ogen. Als de vrouwtjes uit de nesten komen, worden ze belaagd door de mannetjes, die in grote aantallen laag boven de grond heen en weer vliegen. Sommige mannetjes zijn zelfs zo enthousiast dat ze zich het zand in graven op zoek naar de nog slapende vrouwtjes. Na de paring gaan de vrouwtjes aan het werk. Ze verzamelen stuifmeel bij allerlei verschillende planten en graven een nestgang uit in los zand. Dat doen ze in de duinen, maar ook vaak in woonwijken die met zand zijn opgehoogd.

Help deze bij!

De witbaardzandbij staat symbool voor warme, droge plekken. Om haar te helpen moeten we zorgen voor voldoende voedselplanten vanaf het vroege voorjaar tot in de zomer. Ook moeten er kale plekken met zand beschikbaar zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende planten vanaf het vroege voorjaar door gefaseerd maaien en de aanplant van vroegbloeiende struiken
- Maai gazons minder vaak zodat planten als paardenbloem in het voorjaar tot bloei kunnen komen
- Zorg dat warme, droge plekken van stevig zand (nestlocaties) niet betreden worden met zwaar materieel
- Zorg in woonwijken voor open plekken in de grond, bijvoorbeeld met grastegels of door te tegels niet tegen elkaar te leggen maar gebruik te maken van zand in de voegen

De wormkruidbij

Wetenschappelijke naam: *Colletes daviesanus*

Vliegtijd: eind mei tot en met september
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: bloemrijk grasland

Kennismaking

Op bloeiend boerenwormkruid kan het soms gonzen van de insecten. Diverse kleine bijtjes met haarbandjes op het achterlijf bezoeken deze plant graag. Dat zijn zijdebijen, die zo heten omdat de vrouwtjes hun nestgangen waterdicht maken met een zijdeachtig laagje dat ze met hun tong uitsmeren. De wormkruidbij is één van de Nederlandse soorten zijdebijen. Boerenwormkruid is haar favoriete plant, maar andere composieten worden ook wel bezocht. Tijdens koud of regenachtig weer schuilen de mannetjes op deze planten, soms met groepjes bij elkaar. Het stuifmeel voor de larven wordt door de vrouwtjes verzameld aan lange haren aan de achterpootjes. De nesten worden aangelegd in de grond, vaak in lemige bodems.

Help deze bij!

De wormkruidbij staat symbool voor bloemrijk grasland. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: composieten. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg voor bloeiende composieten gedurende de hele lente en zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat planten als duizendblad tot bloei kunnen komen
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

De zandhommel

Wetenschappelijke naam: *Bombus veteranus*

Vliegtijd: van april tot en met september
Nestplek: op of net onder het maaiveld, vaak in muizenholen
Gidsbij voor: doorlopend bloemaanbod

Kennismaking

De zandhommel wordt tegenwoordig ook wel de panda van de Nederlandse rivierdelta genoemd. Deze sterk bedreigde, charismatische bij kwam ooit in ons hele land voor maar is teruggedrongen tot een klein leefgebied rond het Haringvliet en de Biesbosch. Het zandkleurig behaarde lijfje geeft deze hommel haar naam. Naast het uiterlijk is ook het geluid heel herkenbaar: de relatief hoge zoem hoor je vaak nog voordat je de zandhommel ziet. De zandhommel bezoekt allerlei verschillende planten, maar klavers en smeerwortel zijn favoriet bij de werksters, terwijl de mannetjes vooral distels bezoeken. Hommels zijn sociaal en hebben daardoor veel en langdurig voedsel nodig. De zandhommel heeft een voor hommels kleine actieradius vanaf het nest: enkele honderden

meters. Een aaneengesloten gebied met in de hele lente en zomer voldoende bloeiende planten is dus essentieel. De nesten bevinden zich vaak in oude muizenholen maar soms ook tussen graspollen.

Help deze bij!

De zandhommel is een zeer zeldzame soort en staat op de rode lijst als ernstig bedreigd. Deze bij staat symbool voor een doorlopend bloemaanbod. Om de zandhommel te helpen moeten we zorgen dat de belangrijkste voedselplanten gedurende het hele seizoen in grote aantallen aanwezig zijn. Ook zijn veilige, ongemaaide plekken met wat ruigere vegetatie belangrijk voor de nesten.

- Zorg voor bloeiende klavers, distels en smeerwortel gedurende de hele lente en zomer door plekken met deze planten altijd gefaseerd te maaien en het maaisel af te voeren
- Werk samen met verschillende beheerders om te zorgen dat er niet overal tegelijk gemaaid wordt
- Zorg voor plekken met hogere vegetatie en laat die heel de zomer staan

Het zilveren fluitje

Wetenschappelijke naam: *Megachile leachella*

Vliegtijd: eind mei tot en met augustus
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: zandige en warme plekken

Kennismaking

Toen schrijver en natuurbeschermmer Jac. P Thijssse in het begin van de vorige eeuw een zandkuil op Texel bestudeerde, kwam hij een klein zilverwit behaard bijtje tegen. Het beestje vloog ijverig af en aan naar haar nest en na een tijdje kon Thijssse het bijtje al horen aankomen voordat hij het zag. De hoge zoemtoon zorgde ervoor dat de bekende natuur-liefhebber deze bij het zilveren fluitje doopte. Deze soort behoort tot de behangersbijen: breedgebouwde bijen met een stevige kop met grote kaken, waarmee het vrouwtje keurig ronde stukjes uit blaadjes knipt. Hiermee behangt ze de wanden van de nesten. Het stuifmeel voor de larven wordt op allerlei verschillende (duin)planten verzameld, vaak rolklaver en braam. Het vrouwtje heeft lange haren aan de buik waartussen ze het stuifmeel opbergt. Ze brengt

het naar het nest, dat ze uitgraaft in zandige grond. Voor het “behang” gebruikt ze blaadjes van allerlei bomen en struiken.

Help deze bij!

Het zilveren fluitje is een zeldzame soort. Deze bij staat symbool voor zandige en warme plekken en komt alleen op zandgronden voor, in Zuid-Holland dus alleen in de duinen. Om haar te helpen moeten we zorgen dat het leefgebied goed beschermd is: droog (duin)grasland. Een doorlopend aanbod van bloeiende planten is van belang. Ook moeten er onverstoorde plekken zijn voor het nest.

- Zorg in de duinen voor bloeiende planten gedurende de hele lente en zomer door stikstofdepositie tegen te gaan, altijd gefaseerd te beheren en bij maaien het maaisel af te voeren
- Maai gazons minder vaak zodat kruiden tot bloei kunnen komen
- Zorg dat warme, droge en zandige plekken zo min mogelijk betreden worden met zwaar materieel om bodemverdichting te voorkomen
- Zorg voor een afwisselend duinlandschap met plaatselijk bomen, waar het nestmateriaal verzameld wordt

De zwartgespoorde houtmetselbij

Wetenschappelijke naam: *Hoplitis leucomelana*

Vliegtijd: mei tot en met augustus
Nestplek: in holle stengels en dood hout
Gidsbij voor: struwelen en bosranden

Kennismaking

De zwartgespoorde houtmetselbij is een langwerpig en slank bijtje. De mannetjes hebben mintgroene oogjes, de vrouwtjes hebben lange witte haren aan de buik waarmee ze het stuifmeel meenemen naar het nest. Deze bij zul je maar zelden ver weg van struiken zoals braam en vlier zien. Het nest wordt namelijk gebouwd in de stengels daarvan, waar het vrouwtje vaak zelf het merg uit knaagt. In de binnenkant van de stengel worden kamertjes aangelegd, voor elke larve een eigen kamer. De tussenwandjes worden gemaakt van fijngekauwde blaadjes. Het stuifmeel voor de larven wordt verzameld op verschillende planten, maar rolklaver en braam zijn favoriet.

Help deze bij!

De zwartgespoorde houtmetselbij is zeldzaam. Deze bij staat symbool voor struwelen en bosranden. Op zulke plekken vinden de bijen een nestplek en kunnen ze zich opwarmen in de zon. Ook groeien veel van de favoriete voedselplanten op deze plekken.

- Zorg voor geleidelijke bosranden (mantelzoomvegetatie) op zonnige plekken
- Maai bosranden niet elk jaar en niet in de zomer
- Zorg voor dood hout of bijenhôtels op zonbeschenen plekken
- Laat altijd (dode) stengels van struiken staan

De zwart-rosse zandbij

Wetenschappelijke naam: *Andrena clarkella*

Vliegtijd: begin maart tot eind mei
Nestplek: zelf gegraven gangen in de bodem
Gidsbij voor: vroegbloeiende bomen en struiken

Kennismaking

Met haar felrood gekleurde “bontjasje” is deze grote bij in het vroege voorjaar niet te missen. De rode rug contrasteert met diepzwarte haren op de rest van het lijfje, wat dit één van de meest herkenbare zandbijen maakt. Het pluizige uiterlijk helpt deze bijen waarschijnlijk tijdens de frisse eerste lentedagen. Al bij 7 °C komen de jonge bijen hun nest uit en bij 9 °C gaan ze de lucht in op zoek naar voedsel. De vrouwtjes zijn erg kritisch op het voedsel voor de larven: daarvoor wordt vrijwel uitsluitend het stuifmeel van wilgenkatjes verzameld. De mannetjes vliegen de hele dag rond bloeiende wilgen of andere windluwe plekken. Daar zetten ze geurtjes af waar de vrouwtjes op af komen. De nesten worden door de vrouwtjes uitgegraven in zandige of lemige bodems, vaak op open plekken.

Help deze bij!

De zwart-rosse zandbij staat symbool voor vroegbloeiende bomen en struiken. Om haar te helpen moeten we zorgen dat er voldoende van de favoriete voedselplanten aanwezig zijn: wilgen. Aanvullend voedsel in de vorm van vroegbloeiende kruiden is ook belangrijk. Ook moeten de nestplekken in de bodem niet verstoord worden.

- Zorg voor vroegbloeiende bomen en struiken, waaronder wilgen
- Knot wilgen niet jaarlijks en altijd gefaseerd, zodat ze de kans krijgen te bloeien
- Maai gazons minder vaak zodat planten als paardenbloem in de lente tot bloei kunnen komen
- Zorg dat er altijd terreindelen zijn die niet betreden worden met zwaar materieel, zodat de bodem niet overal verdicht wordt

